

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Навчально-науковий інститут мистецтв

Кафедра сценічного мистецтва і хореографії

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**Основи сценічної культури**

Освітня програма Музичне мистецтво

Спеціальність 025 Музичне мистецтво

Галузь знань 02 Культура і мистецтво

Затверджено на засіданні кафедри  
Протокол № 1 від «28» серпня 2019 р.

м. Івано-Франківськ - 2019

## **ЗМІСТ**

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

| <b>1. Загальна інформація</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                        |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------|
| <b>Назва дисципліни</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Основи сценічної культури                              |
| <b>Рівень вищої освіти</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Бакалавр                                               |
| <b>Викладач (-і)</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Прокоп'як Ігор Васильович                              |
| <b>Контактний телефон викладача</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | +380967423112                                          |
| <b>E-mail викладача</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | ihorprokopiak@gmail.com                                |
| <b>Формат дисципліни</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Лекції, практичні заняття, самостійна робота студентів |
| <b>Обсяг дисципліни</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | 180 год., 6 кредитів ECTS                              |
| <b>Посилання на сайт дистанційного навчання</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | –                                                      |
| <b>Консультації</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                        |
| <b>2. Анотація до курсу</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                        |
| <p>Увесь педагогічний процес повинен бути підпорядкований вихованню готовності артиста до творчості. Основою життя в творчому учбовому процесі студента і педагога є контакт, який формується за умов довіри і самостійної роботи студента над собою, здатністю швидко орієнтуватися в конкретних сценічних завданнях та надання викладачем простору для втілення фантазії, уваги, уваги і всіх психофізичних процесів. Виконання цих завдань передбачає курс навчальної дисципліни «Основи сценічної культури».</p> <p>Ідейний зміст твору розкривається сценічними засобами. Одним з найбільших важливих є організація дії у просторі. Необхідно знаходити зовнішню форму існування дії, надати їй такої пластичної форми, яка найкращим чином розкрила б її внутрішню форму існування, її внутрішню суть. Діючи в часі та просторі, вступаючи у взаємодію одна з одною і з матеріальним середовищем, артисти створюють особливий пластичний малюнок сценічного дійства, який повинен бути не випадковим, анархічним, а підкореним загальному задуму, повинен бути художньо цілісним.</p> <p>Таким чином, в основі творчого життя, лежить психотехніка артиста, володіння різними навиками в поєднанні з емоційно-енергетичними імпрровізаціями в простих і складних етюдах. Із відібраних етюдів, кусків, сцен тобто найбільше виразальної психофізичної дії актора, точно організованої в часі і просторі, формується кістяк сценічного дійства чи виступу. Час, простір, мова і дія - головні компоненти за допомогою яких артист вирішують складні творчі завдання.</p> |                                                        |
| <b>3. Мета та цілі курсу</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                        |
| <p>Метою викладання навчальної дисципліни «Основи сценічної культури» є розкриття творчих здібностей і розвиток психофізичних можливостей природного апарата студентів, виховання пластичної культури виконавця, набуття початкових вмінь підвищувати і творчо використовувати пластичну виразність виконавців; опанування професійними навиками сценічного існування у просторі і часі майбутніх виконавців, для творчої діяльності.</p> <p>Основними завданнями навчальної дисципліни «Основи сценічної культури» є:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ всебічний розвиток тіла шляхом різноманітних тренувань;</li> <li>➤ усунення індивідуальних фізичних і психічних недоліків;</li> <li>➤ розширення діапазону рухових можливостей;</li> <li>➤ уміння вибудовувати пластичні фрази і діалог з партнером на основі набутих навичок;</li> <li>➤ опанування здатності логічно, послідовно і самостійно вибудовувати конкретні дієві завдання;</li> <li>➤ формування поведінки та навиків власного сценічного досвіду;</li> <li>➤ формування здатності перевтілюватись і заповнювати новий простір різними простими і складними руховими імпрровізаціями.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                        |

| 4. Результати навчання (компетентності)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                      |                          |                  |                          |                             |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------|--------------------------|------------------|--------------------------|-----------------------------|
| <b>Загальні компетентності:</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                      |                          |                  |                          |                             |
| <ul style="list-style-type: none"><li>➤ Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;</li><li>➤ Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;</li><li>➤ Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;</li><li>➤ Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;</li><li>➤ Навички міжособистісної взаємодії;</li><li>➤ Здатність бути критичним і самокритичним;</li><li>➤ Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;</li><li>➤ Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт;</li><li>➤ Здатність працювати автономно;</li><li>➤ Здатність виявляти ініціативу та підприємливість;</li><li>➤ Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</li></ul> |                      |                          |                  |                          |                             |
| <b>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                      |                          |                  |                          |                             |
| <ul style="list-style-type: none"><li>➤ Здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності;</li><li>➤ Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у виконавській діяльності;</li><li>➤ Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.</li></ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                      |                          |                  |                          |                             |
| 5. Організація навчання курсу                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                      |                          |                  |                          |                             |
| Обсяг курсу                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                      |                          |                  |                          |                             |
| Вид заняття                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                      |                          |                  | Загальна кількість годин |                             |
| лекції                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                      |                          |                  | 20                       |                             |
| семінарські заняття / практичні / лабораторні                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                      |                          |                  | 40                       |                             |
| самостійна робота                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                      |                          |                  | 120                      |                             |
| Ознаки курсу                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                      |                          |                  |                          |                             |
| Семестр                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                      | Спеціальність            |                  | Курс<br>(рік навчання)   | Нормативний /<br>вибірковий |
| VII-VIII                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                      | 025 Музичне<br>мистецтво |                  | IV                       | Вибірковий                  |
| Тематика курсу                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                      |                          |                  |                          |                             |
| Тема, план                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Форма<br>заняття     | Література               | Завдання,<br>год | Вага оцінки              | Термін<br>виконання         |
| I семестр                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                      |                          |                  |                          |                             |
| Змістовний модуль I                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                      |                          |                  |                          |                             |
| Інструктаж з<br>техніки безпеки                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | лекція,              | 9, 10, 20                | 1                | макс. 100 б.             | вересень                    |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | практичне<br>заняття |                          | 2                |                          |                             |
| М'язи, їх будова<br>і функції.<br>М'язова свобода                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | лекція,              | 1, 12, 14, 15            | 2                | макс. 100 б.             | вересень                    |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | практичне<br>заняття |                          | 4                |                          |                             |
| Простір і час.<br>Актор у просторі<br>сцени. Психо-<br>м'язове<br>тренування                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | лекція,              | 2-5, 21                  | 1                | макс. 100 б.             | жовтень                     |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | практичне<br>заняття |                          | 2                |                          |                             |
| Гігієна творчої<br>праці                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | лекція,              | 16                       | 1                | макс. 100 б.             | жовтень                     |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | практичне            |                          | 2                |                          |                             |

|                                                                                  |                   |               |   |              |          |
|----------------------------------------------------------------------------------|-------------------|---------------|---|--------------|----------|
|                                                                                  | заняття           |               |   |              |          |
| І семестр<br>Змістовний модуль II                                                |                   |               |   |              |          |
| Увага, увага, пам'ять і контрольованість руху                                    | лекція,           | 14, 17, 21    | 2 | макс. 100 б. | листопад |
|                                                                                  | практичне заняття |               | 4 |              |          |
| Темпоритм фізичної дії. Сила, витривалість, спритність                           | лекція,           | 6             | 1 | макс. 100 б. | листопад |
|                                                                                  | практичне заняття |               | 2 |              |          |
| Мовно-рухова, вокально-рухова координація                                        | лекція,           | 17, 21        | 1 | макс. 100 б. | листопад |
|                                                                                  | практичне заняття |               | 2 |              |          |
| Статичність рівноваги, баланс. Вправи на рівновагу та утримання центру в статиці | лекція,           | 9, 10, 11, 20 | 1 | макс. 100 б. | грудень  |
|                                                                                  | практичне заняття |               | 2 |              |          |
| II семестр<br>Змістовний модуль I                                                |                   |               |   |              |          |
| Основи пантоміми та її особливість.                                              | лекція,           | 7, 8          | 1 | макс. 100 б. | березень |
|                                                                                  | практичне заняття |               | 2 |              |          |
| Жест, міміка, поза - як засоби пластичної виразності тіла актора-міма            | лекція,           | 7, 8          | 1 | макс. 100 б. | березень |
|                                                                                  | практичне заняття |               | 4 |              |          |
| Пластична виразність вільно діючої руки міма                                     | лекція,           | 7, 8          | 1 | макс. 100 б. | квітень  |
|                                                                                  | практичне заняття |               | 2 |              |          |
| Пластична виразність тіла у міма. Тренування простих етюдних імпровізацій        | лекція,           | 7, 8, 21      | 1 | макс. 100 б. | квітень  |
|                                                                                  | практичне заняття |               | 4 |              |          |
| II семестр<br>Змістовний модуль II                                               |                   |               |   |              |          |
| Поняття про стиль.                                                               | лекція,           | 18            | 1 | макс. 100 б. | травень  |
|                                                                                  | практичне заняття |               | 2 |              |          |
| Етикет і його напрямки                                                           | лекція,           | 18            | 1 | макс. 100 б. | травень  |
|                                                                                  | практичне         |               |   |              |          |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                      |                                                                                                                                                                                                                                                                 |   |              |         |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---|--------------|---------|
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | заняття              |                                                                                                                                                                                                                                                                 | 2 |              |         |
| Епоха Ренесансу.<br>Звичаї, традиції                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | лекція,              | 18                                                                                                                                                                                                                                                              | 2 | макс. 100 б. | травень |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | практичне<br>заняття |                                                                                                                                                                                                                                                                 | 2 |              |         |
| Епоха Мольєра.<br>Особливості<br>манери<br>поведінки у<br>суспільстві                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | лекція,              | 18                                                                                                                                                                                                                                                              | 2 | макс. 100 б. | червень |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | практичне<br>заняття |                                                                                                                                                                                                                                                                 | 2 |              |         |
| 6. Система оцінювання курсу                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                      |                                                                                                                                                                                                                                                                 |   |              |         |
| Загальна система оцінювання курсу                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                      | <u>I семестр</u><br>Змістовий модуль 1 – 50 балів<br>Змістовий модуль 2 – 50 балів<br>Підсумкова оцінка – 100 балів<br><u>II семестр</u><br>Змістовий модуль 1 – 25 балів<br>Змістовий модуль 2 – 25 балів<br>Іспит – 50 балів<br>Підсумкова оцінка – 100 балів |   |              |         |
| Умови допуску до підсумкового контролю                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                      | До складання іспиту допускаються студенти, які за результатами двох змістових модулів набрали не менше як 25 балів.                                                                                                                                             |   |              |         |
| 7. Політика курсу                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                      |                                                                                                                                                                                                                                                                 |   |              |         |
| <p>Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Основи сценічної культури» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності 025 Музичне мистецтво. Предметом вивчення навчальної дисципліни є виховання основ сценічної культури, розвиток психо-фізичного апарату майбутніх фахівців у галузі музичного мистецтва та теоретичні основи сценічного існування.</p> <p>Міждисциплінарні зв'язки:</p> <p>Завдання навчальної дисципліни «Основи сценічної культури» передбачають підготовку майбутнього фахівця за спеціальністю 025 Музичне мистецтво», тому невід'ємно пов'язані з іншими дисциплінами, що передбачені навчальним планом. Серед них: «Фах», «Основи вокально-практичного виконавства», «Основи акторської майстерності та хореографії» та інші.</p> <p>Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:</p> <ul style="list-style-type: none"><li>➤ Основи сценічного виховання;</li><li>➤ Реабілітація природних фізичних можливостей людини;</li><li>➤ Пантоміма як вид театрального мистецтва. Основи пантоміми;</li><li>➤ Етикетно-стильові навички західно-європейського суспільства.</li></ul> <p>На вивчення навчальної дисципліни відводиться 180 годин (60 – аудиторна робота, 120 – самостійна робота), 6 кредитів ECTS.</p> |                      |                                                                                                                                                                                                                                                                 |   |              |         |
| 8. Рекомендована література                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                      |                                                                                                                                                                                                                                                                 |   |              |         |
| <ol style="list-style-type: none"><li>1. Бернштейн Н. А. О ловкости и ее развитии. — М.: Физкультура и спорт, 1991. — 288 с.</li><li>2. Василько В. Фрагменти режисури [Текст] / В.С.Василько. — К.: Мистецтво, 1967. — 380 с.</li><li>3. Вербицкая А.В. Основы сценического движения [Текст] / Анастасия Всеволодовна Вербицкая. — М.: ГИТИС, 1982. — 71 с.</li><li>4. Грачева, Л. В. Тренинг внутренней свободы. Актуализация творческого потенциала / Л. В. Грачева. - СПб.: Речь, 2005. - 60</li><li>5. Грачева, Л. В. Эмоциональный тренинг: Искусство властвовать собой.</li></ol>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                      |                                                                                                                                                                                                                                                                 |   |              |         |

- Самоіндукція емоцій, упражнения актерського тренінга, дослідження / Л. В. Грачева. - СПб.: Речь, 2004. - 120 с.
6. ГРИНЕР. Ритм в искусстве актера. Методическое пособие для театральных и культурно-просветительных училищ Издательство Просвещение Москва, 1966
  7. И. Г. Рутберг. Искусство пантомимы: пантомима как форма театра (учебное пособие для режиссёров театров и ансамблей пантомимы). Всесоюзный институт повышения квалификации работников культуры, 1989. — 125 с.
  8. И. Г. Рутберг. Искусство пантомимы: пантомима как форма театра. Учебное пособие для режиссёров театров и ансамблей пантомимы. В 2-х книгах. М.: Академия переподготовки работников искусства, культуры и туризма (АПРИКТ), 1997. — 125 с. и — 55 с.
  9. Кох И.Э. Основы сценического движения. [Текст] / И.Э.Кох. — СПб.: «Планета музыки»: «Лань», 2010. — 566 с.
  10. Морозова, Г. В. Пластическое воспитание актёра / Г. В. Морозова. - Москва, 1998.- 240 с.
  11. Мочалов Ю. Композиция сценического пространства. Поэтика мизансцены.. Учеб.пособие для учеб. заведений культуры [Текст] / Юрий Александрович Мочалов. — М.: 1981. — 239 с.
  12. Основы сценического движения. [Текст]: учеб. пособие для культурно просветительных училищ / Под ред. И.Є. Коха. — М.: Просвещение, 1976. — 222 с.
  13. Рибалка С.В. Мова міміки, поглядів, жестів. — Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2006. — 224 с.
  14. Станиславский К.С. Актёрский тренинг [Текст] / Константин Сергеевич Станиславский. — М.: АСТ; АСТ Москва: Полиграфиздат; СПб, 2010.
  15. Элькис Г.Я. О пластическом тренаже актёра [Текст]: из опыта педагога / Г.Я. Элькис. — К.: Мистецтво, 1986. — 115 с.

Интернет-ресурсы:

16. Вправи на розвиток пластичності. URL: <http://www.godmol.ru/sport/139-plastichnost.html>
17. Книги, статьи, учебники по мастерству актера, сценической речи, сценическому движению, истории театра. URL: <http://www.krispen.narod.ru/knigi.html>
18. Кох И. Этикет XVI-XX вв. URL: <http://padaread.com/?book=68851>
19. Н. Т. Беякова. Фигура, Грация, Осанка. URL: <http://ivanstor.narod.ru/fgo/index.htm>
20. Основи сценічного руху. URL: <http://bookitut.ru/Osnovy-sczenicheskogo-dvizheniya.html>
21. Прийоми акторської майстерності та імпровізаційні вправи на заняттях із сценічного руху як одна з умов самореалізації учнів вокально-хорового відділення. URL: [http://osvita.ua/school/lessons\\_summary/upbring/37435/](http://osvita.ua/school/lessons_summary/upbring/37435/)
22. Сценічний рух — основа органічної поведінки. URL: <http://bo0k.net/index.php?bid=22517&chapter=1&p=achapter>